

ОСОБИСТІТЬ. ТВОРЧИЙ ШЛЯХ. ДОЛЯ

УДК 091.5:2-558.3-457(477.86)“1902”І.Франко

НЕВІДОМИЙ АВТОГРАФ ІВАНА ФРАНКА, АБО НЕ ЄДИНИЙ ХРЕСНИМ БАТЬКОМ РАЗ...

Назар ФЕДОРАК

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української літератури імені академіка Михайла Возняка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000*

Стаття й ілюстративний матеріал до неї доводять факт хресного батьківства І. Франка в селі Криворівні на Гуцульщині влітку 1902 року, про що донедавна в науці не було ні відомостей, ані здогадів.

Ключові слова: хресний батько, церковно-парафіяльні книги, історична знахідка.

Історія, повновладна господиня і хранителька білих (а також й іншобравних) плям, час від часу, немовби жартома, несподівано й «сама від себе» розкриває якусь частинку своїх неохопних прихованих «експозицій». І тоді саму її, себто історію, доводиться дописувати і переписувати під її ж таки, здається, злегка лукавим примруженим поглядом.

...За новітнім, породженим знахідкою 2011 року, апокрифом мешканців села Криворівні Верховинського району Івано-Франківської області – тієї самої Криворівні, яка здобулася на пишний титул «українських Атен» (за відомим висловом Володимира Гнатюка) і яка була вельми любя Іванові Франку, – десь у жовтні 1944 року тодішній місцевий парох Лука Дзьоба, ставши свідком того, як через село провезли вісім солдатських трун, із яких іще скрапувала кров, остаточно прийняв рішення. І, коли дуже швидко опісля село зайняли червоні війська, знов «обдарувавши» гуцулів радянською владою та ідеологією войовничого атеїзму, Криворівня виявила, що у вирі воєнних жахів із місцевого храму Різдва Пресвятої Богородиці безслідно зникли всі церковні книги. Невдовзі після того перебрався з Криворівні до ще більш високогірного Бистреця отець Дзьоба, про якого подекували, а зараз майже безапеляційно стверджують, що був він капеланом ОУН-УПА [3; 4].

Наскільки глибоко цікавились історією зниклих книг, а водночас і самого отця Луки Дзьоби нібито всезнайні радянські «органи», не відомо, та це, зрештою, наразі й не важливо. Бо влітку 2011 року, готуючись до 350-літнього ювілею згаданого храму Різдва Пресвятої Богородиці у Криворівні, місцеві майстри, котрі перекривали дах

центрального купола церкви, натрапили на справжній скарб – дбайливо складені в мішках і майже не пошкоджені ні негодою, ні часом, ні шкідниками ті самі «зниклі» 19 парафіяльних книг. За свідомством кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника відділення «Філія Гуцульщина» ННДІУВІ (снт. Верховина) Івана Зеленчука, кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника відділення «Філія Гуцульщина» ННДІУВІ Ярослава Зеленчука, наукового співробітника відділення «Філія Гуцульщина» ННДІУВІ Оксани Рибарук і нинішнього настоятеля Криворівнянської церкви Різдва Пресвятої Богородиці Івана Рибарука, «після детального перегляду було виявлено, що метричні записи зроблені 12-ма місцевими священиками протягом 235-ти років – від 1775 р. до 1944 р. Записи у метричних книгах виконали тогочасні криворівнянські священики Григорій Кропивницький, Петро Павлович, Михайло Волянський, Андрій Бурачинський, Еміліан Головацький, Йосиф Бурачинський, Олексій Волянський, Юліан Гранківський, Михайло Березюк, Степан Гунчак, Іван Амброзюк і Лука Дзьоба» [2, с. 242]. Можна лишень уявити, що за дивом і знаком Божої ласки стала для сучасних криворівнянців така несподівана знахідка, яка майже достоту впала їм на голови з неба! До «новообретених» книг почалось (і триває й досі) паломництво людей, спраглих дізнатися про походження своїх родин, про матримоніальні факти, які сягають іще XVIII століття...

Проте, як виявилось, церковні книги Криворівні здатні здивувати не лише мешканців одного гуцульського села. Наприкінці літа 2012 року – з доброї волі та дозволу вже згаданого пароха церкви Різдва Пресвятої Богородиці Івана Рибарука та сільського голови Криворівні Василя Зеленчука – нам із дружиною випала щаслива нагода не лише погортати, а і, нехай у «польових умовах», трохи повивчати з десятків отих таємно «загублених» і чудесно «знайдених» парафіяльних книг. Проводили їх священики, чий повний перелік наведено вище, письмо – переважно латинське (часом готичним шрифтом), але періодично й кириличне. Напевно, ці графічні зміни, які з'являлись у книгах зазвичай після спеціальних позначок про візитації-перевірки певних державних і церковних достойників різних влад і режимів, пережитих гуцулами, можуть стати вдячним матеріалом для дослідників, зокрема, діяльності Греко-Католицької Церкви на Станіславщині під орудою тих чи тих єпископів. В одній із книг є розлогий запис про шлюб 27-літнього Якова Головацького зі 16-літньою Марією Бурачинською, донькою криворівнянського пароха Андрія Бурачинського (у травні 1841 року). В іншій – власноручне свідомство-автограф із нагоди візитації (в червні 1900 року) тодішнього Станіславівського єпископа, а незабаром Галицького митрополита Андрея Шептицького. Немає сумніву, що церковно-парафіяльні книги села Криворівні забезпечать іще не одну історичну знахідку, хай, і не таку очевидну, як щойно згадані.

Проте стосовно хресного батьківства Івана Франка, до якого час уже нарешті й перейти, то тут запис отця Олексія Волянського в одній зі знайдених книг, а також виразний кириличний автограф самого І. Франка («Др. Іван Франко з Львова») поруч – у графі «Хресні батьки» – є такими промовистими, що ледве чи потребують доведення їхньої автентичності.

І тут – хоч не хоч – доводиться поправляти авторитетного франкознавця Романа

Горака, який у 2001 році в публікації з промовистою назвою «Єдиний раз хресним батьком...» чомусь, без жодних пояснень, категорично стверджував стосовно І. Франка, власне, те, що і промовляє назва тієї статті [1, с. 191]. Р. Горак описав «83 запис у метричній книзі новонароджених церкви Успення Пресвятої Діви Марії у Львові...», який сповіщає, що 25 грудня 1901 року народився, а 28 квітня 1902 року був охрещений іменем Стефана син доктора Володимира Гнатюка, секретаря Наукового Товариства ім. Т. Шевченка... Хресним батьком новонародженого Стефана був Іван Франко, який у належній графі поставив свій підпис, а на запитання метрики про соціальний стан відповів – літератор» [1, с. 191–192]. На жаль, у червні 1902 року немовля померло, а І. Франко з родиною, за подальшою розповіддю Р. Горака, «у половині липня того ж року виїхав до Криворівні» [1, с. 192].

І от, як виявилось, саме в липні того-таки 1902 року Іван Франко в церкві Різдва Пресвятої Богородиці села Криворівні «тримав до хресту» новонародженого Василя, сина місцевих мешканців Луки та Юлії Кропивницьких, а хресною матір'ю дитини у книзі вказано Марію Мітчук. Цікаво, що те літо 1902 року було першим у черзі надалі регулярних Франкових літувань у гуцульських «українських Атенах». За версією Р. Горака, Франки «зупинились у отця Олекси Волянського, пароха села. Через дружин Олекса Волянський та Володимир Гнатюк були шваграми. Обидві жінки походили з роду Бурачинських (тобто з того самого, що й Андрій та Йосиф Бурачинські – парохі Криворівні незадовго до О. Волянського. – *Н. Ф.*). За свою родину мали право вважати і Якова Головацького, дружина якого також була з Бурачинських (про факт цього вінчання, зафіксованого в одній із віднайдених у 2011 році церковно-парафіяльних книг, уже було згадано вище. – *Н. Ф.*)» [1, с. 192]. Проте сучасні гуцульські дослідники щодо місця мешкання родини Франків у Криворівні пишуть дещо інше: «У селі Криворівня на присілку Заріччя у хаті Проця Мітчуга протягом 1902–1907 років проживала сім'я І. Франка» [2, с. 243]. Відтак, імовірно, що згадана в метриці Марія Мітчук саме й належала до родини перших Франкових криворівнянських господарів – можливо, навіть була господинею хати... Отакі хитросплетіння, які ще потребують додаткових студій.

Зрештою, справа з'ясування родинних стосунків криворівнянців, а також товаришування тих чи тих мешканців села з І. Франком зі знайденням церковно-парафіяльних книг зараз лише набуває нового розмаху та, можливо, обіцяє ще не одне цікаве відкриття. Наразі лише публікуємо світлину з Франковим підписом із однієї з цих книг, аби вагомо підтвердити: принаймні двічі, але таки не єдиний раз!

<p>Fr. Joannes.</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>M. Maria Poronich</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>1.</p> <p>1.</p>	<p>et Helinae Ba- rassuch. Barassuch- da Georgi Augusti et Febrinae Ho- waru.</p> <p>et Helinae Ba- rassuch. Barassuch- da Georgi Augusti et Febrinae Ho- waru.</p> <p>et Helinae Ba- rassuch. Barassuch- da Georgi Augusti et Febrinae Ho- waru.</p> <p>et Helinae Ba- rassuch. Barassuch- da Georgi Augusti et Febrinae Ho- waru.</p>	<p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p> <p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p> <p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p> <p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p>	<p>Dr. Jean Pons de Soboba.</p> <p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p> <p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p> <p>Maria Nicolai Incola Nicolaus Incola Incola</p>
--	---	---	--

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горак Р. Єдиний раз хресним батьком / Р. Горак // Українське літературознавство : збірник наукових праць. – Львів. – 2011. – Вип. 64. – С. 191–193.
2. Історична знахідка на Гуцульщині: метричні книги Криворівнянської церкви Різдва Пресвятої Богородиці / І. Зеленчук, Я. Зеленчук, О. Рибарук, І. Рибарук // Українознавство. – К. : Національний науково-дослідний інститут українознавства та всесвітньої історії, 2012. – Ч. 2 (43). – С. 242–245.
3. Історія... під куполом // Урядовий кур'єр. – 12 січня 2012 року. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/news/u-hrami-sela-krivorivnyua-na-ivano-frankivshini-zna/>
4. Пісконог О. Стародавні книжки знайшли під дахом церкви / О. Пісконог // Газета по-українськи. – 20 січня 2012 року. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/ukraine-newspaper/_starodavni-knizhki-znajshli-pid-dahom-cerkvi/418909

Стаття надійшла до редакції 19.10.2012

Прийнята до друку 26.10.2012

**UNKNOWN AUTOGRAPH OF IVAN FRANKO,
OR NOT UNIQUE GODFATHER ONE TIME...**

Nazar FEDORAK

*The Ivan Franko National University of Lviv,
The Academician Mykhaylo Vozniak Ukrainian Literature Department,
1, Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000*

The article and illustrative material to it lead to the fact of cross paternity of Ivan Franko in the village of Kryvorivnyua on Hucul'schyna in summer 1902, about what till recently there were neither information in science nor guess-works.

Key words: godfather, church parochial books, historical find.

**НЕИЗВЕСТНЫЙ АВТОГРАФ ИВАНА ФРАНКО,
ИЛИ НЕ ЕДИНЫЙ КРЕСТНЫМ ОТЦОМ РАЗ...**

Назар ФЭДОРАК

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра украинской литературы имени академика Михаила Возняка,
ул. Университетская, 1, 79000 Львов, Украина*

Статья, а также иллюстративный материал к ней доказывают факт крестного отцовства И. Франко в селе Криворивня на Гуцульщине летом 1902 года, о чем до недавнего времени в науке не было ни сведений, ни догадок.

Ключевые слова: крестный отец, церковно-приходские книги, историческая находка.